

Književnost

F. S. Finžgar: Zbrani spisi. X. zvezek. Deteljica in druge novele. Nova založba v Ljubljani. 1942-XX. Str. 312.

Finžgar je zbral svoje štiri novele oziroma črtice iz Doma in sveta 1899 in 1900, jih jezikovno in stilistično ugladil, napisal jim sočen uvod — in nam v knjigi dal podobo svojega mladostnega zanosa in idealizma. Dasi je od tiste dobe minilo že več ko štirideset let in se je življenje v tem času zelo spremenilo, so te Finžgarjeve povestice prijetne in drage, domače in idilično poučne. Mnoga lirična mesta, lepi opisi narave in idealizirane osebe dajejo tem zgodbam značaj poetičnega in romantičnega realizma. To je deloma svet Kersnika in mladega Tavčarja (Deteljica, Kvišku, Šmarnic nikar!), deloma svet moderne in njenega simbolizma (Pomlad se poslavlja).

Dejanje teh povesti se ne vrši na kmečkih tleh, temveč v trgu in mestecu, v podeželskem gradu in v letovišču, v krogih velemestnega življenja, v slikarskem ateljeju. Pozorišču odgovarjajo tudi ljudje: uradniška in plemiška gospoda. V zgodbah je mladi Finžgar tako jasno ločil svetlobo in senco, dobroto in zablodo, vrlino in greh, kakor današnji pisatelj ne bi mogel storiti. Zato so te povesti predvsem dokument Finžgarjevih začetnih korakov v slovensko književnost, a hkrati tudi podoba časa na prelomnici fin de siècle. Finžgar je v svojih spisih vzgajal od vsega začetka, in le njegov veliki umetniški dar je v kasnejših letih zastrl in oplemenil vzgojne poteze, ki so v prvih zgodbah preveč vidne.

Te zgodbe tudi opravičujejo misel, da bi Finžgarjeva pisateljska pot vodila iz teh začetkov lahko v drugo smer — v realizem meščanskega življenja, ako ne bi pisatelja povezal duhovniški poklic z ljudstvom, predvsem kmečkim ljudstvom. Zato je kmečki Finžgar toliko boljši in prepričljivejši, ker je zrel človek s trdnimi tlemi pod sabo, nego gosposki Finžgar v Deteljici in drugih novelah, kjer je mlad, idealizma poln človek s sanjavimi, v daljo uprtimi očmi.

Knjiga ima ceno predvsem v tem, ker dopolnjuje Finžgarjevo pisateljsko podobo, ki je v desetih zvezkih zbranih spisov pred nami, z njegovim pripovedniškim vstopom v pisateljski svet.

V. Beličič.